

Teller Ede

1908 január 15-én született Budapesten Teller Ede a gimnázium elvégzése után beiratkozott a Királyi József Műegyetemre, de miután 1926. január 2-án engedélyt kapott rá, elhagyta az országot, abban a hitben, hogy Németország mentesebb lesz az antiszemitizmustól, mint a Horthy-korszak Magyarországja az érvényben lévő numerus clausus törvényét követően.

20 éves korában Münchenben balesetet szenvedett, leugrott egy mozgó villamosról, és az levágta jobb lábfejét. A hidrogénmolekula-ion gerjesztett állapotainak számításaiból írt disszertációjával doktorált.

Németországban a Göttingeni Egyetemen kapott kutatói állást, majd a zsidóüldözés miatt elvesztette munkahelyét. Ekkor csatlakozott Dániában a Institute for Theoretical Physic-hez, az atom titkának megfejtésén tevékenykedő Niels Bohr vezette kutatócsapathoz.

A csillagok energiatermelését Gamow és Teller közösen a magfúzióval, vagyis a termonukleáris reakcióval magyarázták.

1939-ben Rooseveltnél elnök utasítására létrejött az Uránium Bizottság, s ennek Szilárd Leó és Wigner Jenő mellett Teller is tagja lett. Robert Oppenheimer leállította Teller az atomok egyesítésére irányuló kutatásait. 1942-ben csatlakozott a Manhattan Terven dolgozó, az atommag hasadását kutató tudóstársaihoz. Céljuk az volt, hogy a hitleri Németország előtt fejlesszék ki az atombombát. A Hirosima elleni atomtámadás megrendítette a Los Alamos-i tudósok többségét, akik ezért félbeszakították a hidrogénbomba kifejlesztésére irányuló kutatásaikat.

Tanított a Columbia és a Chicagói Egyetemeken.

A szovjet atombomba 1949-es megszületése után Harry Truman amerikai elnök – Teller Ede javaslatára – a hidrogénbomba kifejlesztése mellett döntött. Los Alamosban immáron Teller Ede vezetésével indul meg a

kutatómunka. Kezdetben a feltételek azonban sokkal rosszabbak voltak a korábbiaknál, ugyanis a II. világháború idején együttműködő nagyszerű fizikusokból álló csapat szétszéledt és új emberekből kellett összeverbuválni a kutatócsoportot.

1951. május 8-án lezajlott az első sikeres termonukleáris bombakísérlet, ezzel két évvel megelőzték Szovjetuniót. Az első kísérleti hidrogénbomba robbantás kifejlesztésében Teller Edének vezető szerepe volt. Híressé vált üzenete Ronald Reagan elnöknek: „Elnök Úr, nem engedni!”

A hidrogénbomba atyja és az ún. csillagháború elméleti kidolgozója volt.

Számos díjjal tüntették ki, többek között Albert Einstein-díjban részesült, Robins-díjat kapott, és átvette a Harvey-díjat is. Balatonfüred díszpolgára.

1990-ben A Magyar Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagjává, majd a Budapesti Műszaki Egyetem tiszteletbeli doktorává fogadták. 1994-ben megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrendet. 1997-ben elsőként részesült a Magyarság Hírnevéért kitüntetésben, 2001-ben Corvin lánc kitüntetést kapott.

Az Egyesült Államokban a magyar tudósok egy csoportját „az öt marslakó”-nak hívták. Kármán Tódor, Neumann János, Szilárd Leó és Wigner Jenő mellett Teller Ede is közéjük tartozott.

2003 szeptember 10-én, életének 95. évében a kaliforniai Stanfordban hunyt el.